

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2018

Katsaus valtion talousarvioesitykseen,
syyskuu 2017

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 33a/2017

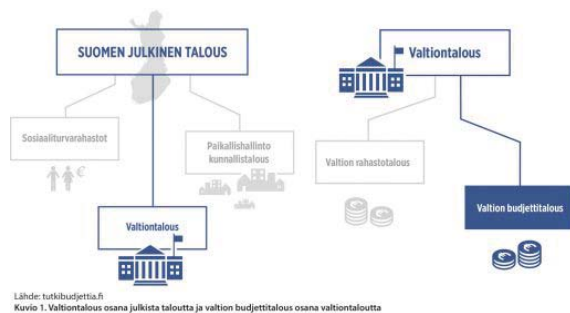
Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Talouden näkymät	5
3 Hallituksen talouspoliittinen linja	7
4 Valtion talousarvioesitys 2018	8
5 Yhteenveto	16
6 Lisätietoja	17
7 Lukuohjeet ja tulostus	18

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarvio-otalouden eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden (valtion rahastotaloutta käsitellään valtion talousarvioesityksessä luvussa 8 Budjetin ulkopuolinen valtiontalous). Valtion budjettitalouden sijoittumista valtiontalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on hallituksen vuoden 2018 talousarvioesitys, joka annetaan eduskunnalle syyskuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvioiden ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Taustamateriaalina budjetoinnissa käytetään valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomia talousennusteita, jotka esitellään taloudellisessa katsauksessa.

Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvio-

esityksestä budjettiriihessä.

Ylin päätävävalta valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaan usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehyksestä eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehyksen hallinnonaloittaiset määrärahat sekä päivittää kehyksen vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2018 talousarvioesityksen loppusumma on 55,7 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan ja elinkeinoelämään. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta, ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatuloverosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan 3 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 110 mrd. euroon.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkyymiin reaalityalouden ja julkistalouden

osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen talouspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Luku 4 käsittelee valtion talousarvioesityksen tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kunta- ja maakuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luvussa 5 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

Valtiovarainministeriön taloudellisessa katsauksessa käsitellään kansallisen ja kansainvälisen talouden näkymiä sekä talouspolitiikkaa ja julkista taloutta.

Reaalitalous

Suomen talouden ennakoidaan kasvavan noin 2,1 % vuonna 2018. Kasvun hidastuminen vuoden 2017 2,9 % kasvuluvuista johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoiman kasvu jää tätä vuotta hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen 1,5 prosenttiin laskee palkansaajien ostovoimaa, vaikka työllisyyden paraneminen tukeekin sen kasvua. Investoinnit lisääntyvät vuotta 2017 nopeammin ja myös rakennusinvestoinnit jatkavat nopeaa kasvamistaan. Bruttokansantuotteen kasvu parantaa työllisyyttä ja työttömien määrä laskee hitaasti. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan 8,1 prosenttiin ja työllisyysasteen nousevan 70 prosenttiin vuonna 2018. Taulukkoon 1 on tiivistetty keskeiset ennusteluvut vuosille 2015–2018.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2015–2018, ennuste syyskuu 2017

	2015*	2016*	2017**	2018**
BKT:n arvo, mrd. euroa	210	216	224	232
BKT, määrän muutos, %	0,0	1,9	2,9	2,1
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,4	70,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	-0,2	0,4	0,9	1,5
Pitkä korko, 10 v, %	0,7	0,4	0,5	0,9

* Ennakkotieto
** Ennuste

Julkinen talous

Taulukossa 2 esitetään keskeiset julkisen talouden indikaattorit vuosille 2015–2018. Tau-

lukosta nähdään, että julkisen talouden syvä alijäämä on pienentynyt asteittain. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä viime vuonna virinnyt talouskasvu. Myönteisestä suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi vuonna 2018. Lisäksi väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa vallitsee pidemmällä aikavälillä merkittävä epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Julkinen talouden ongelmat ovat rakenteellisia ja julkisyhteisöjen nimellinen velka kasvaa edelleen. Julkinen velka on kasvanut merkittävästi viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Lähivuosina nimellisen velan kasvu hidastuu, ja velka suhteessa BKT:hen alenee.

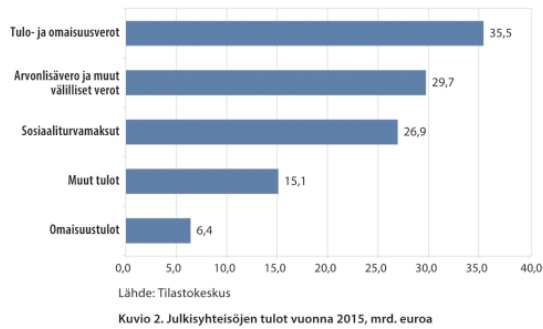
Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta, ennuste syyskuu 2017

	2015*	2016*	2017**	2018**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	44,1	43,2	42,2
Julkisyhteisöjen menot	56,9	55,8	54,1	53,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4
- valtionhallinto	-3,0	-2,7	-2,3	-2,0
- paikallishallinto	-0,6	-0,4	-0,1	-0,3
- työeläkelaitokset	1,3	1,1	0,8	0,7
- muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	0,2	0,3	0,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka	63,6	63,1	62,5	61,9
Valtionvelka ¹⁾	47,6	47,5	47,7	47,5

* ennakkotieto
** ennuste

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen. Kuviosta 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2015.

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuksien menoista, mikä näkyy kuvista 3. Näitä menoja ovat mm. eläkkeet, työttömyysetuudet ja perhe-etuudet sekä sairausajan asumisen ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Taulukko 3 havainnollistaa opetus- ja sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista aiheutuvaa kustannusten keskimääräistä suuruusluokkaa. Taulukosta nä-

dään esimerkiksi, että ammatillinen peruskoulutuksen opiskelijakohtaiset julkiselle taloudelle koituvat kustannukset olivat muihin koulutusmuotoihin nähden korkeimmat vuonna 2015.

Taulukko 3. Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2015

euroa	
Opetus- ja sivistystoimi	
Perusopetus	8 955,0 /oppilas
Lukiokoulutus	7 749,0 /opiskelija
Ammatillinen peruskoulutus	11 503,0 /opiskelija
Ammattikorkeakoulutus	7 788,0 /opiskelija
Yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	9 344,0 /opiskelija
Yleiset kirjastot	3,6 /lainaus
Sosiaalipalvelut	
Lasten päivähoito ¹⁾	59,1 /hoitopäivä
Vanhainkotihoito	152,2 /hoitopäivä
Terveydenhuoltopalvelut	
Perusterveydenhuolto	
- Terveyskeskuskäynti	83,6 /käynti
- Vuodeosastohoito	254,9 /hoitopäivä
- Hammashoito	85,8 /käynti
Erikoissairaanhoito	
- Somaattinen erikoissairaanhoito ²⁾	1 065,2 /hoitopäivä

1) Sisältää kuntien kustantaman osa- ja kokopäivähoitoon. Myös osapäivähoidon päivät on laskettu hoitopäiviksi. Vuoden 2015 kustannus on laskettu vuoden 2014 kustannuksen ja kuntien julkisten menojen hintaindeksin avulla.

2) Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.
Lähteet: Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Soskanet.fi, Suomen yleisten kirjastojen tilastot ja Tilastokeskus

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Juha Sipilän hallitus linjaa talouspolitiikkaansa hallitusohjelmassa (<http://valtioneuvosto.fi/sipilan-hallitus/hallitusohjelma>). Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävänsä kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoitus. Tavoitteena on lopettaa velaksi eläminen vuonna 2021, nostaa työllisyysaste 72 prosenttiin ja työllisten määrää 110 000 hengellä.

Julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvaje pyritään kattamaan julkista taloutta välittömästi kohentavien toimenpitein, kasvua ja työllisyyttä tukevin toimenpitein sekä julkista taloutta vahvistavilla uudistuksilla. Hallitusohjelman mukaiset välittömät sopeuttamistoimet on kirjattu valtiontalouden kehyksiin ja ne sisältyvät vuoden 2018 osalta talousarvioesitykseen. Talousarvioesitykseen sisältyy myös uusia toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi jo aiemmin päätettyjen lisäksi. Hallitus tukee työllisyyttä mm. purkamalla kannustinloukkuja, jatkamalla työvoimapalvelujen ja työttömyysturvan kehittämistä sekä varmistamalla, ettei palkansaajien verotus kiristy. Verotuksen painopistettä on hallituskaudella siirretty työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.

Velkatavoitteen konkretisoinniseksi hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemalle tavoitteet, jotka koskevat valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa hallituskaudella sekä julkisyhteisöjen yhteenlaskettua rakenteellista rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä. Taulukossa 4 on kuvattu näitä Suomen finanssipoli-

tiikkaa ohjaavia tavoitteita ja sääntöjä sekä verrattu niitä valtiovarainministeriön ennusteeseen. Taulukosta havaitaan, että valtiontalouden osalta ollaan vielä kaukana tavoitteesta. Sosiaaliturvarahastot ovat lähellä tavoitetta ja paikallishallinnon rahoitusasemataavoite näyttäisi toteutuvan.

Taulukko 4. Suomen finanssipoliittikkaa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

Julkisen talouden sektori	Muuttuja	Tavoite vuodelle 2019: % BKT:sta	Ennuste vuodelle 2018: % BKT:sta
Hallituksen asettamat rahoitusasematavoitteet vaalikaudelle			
Valtio	Alijäämä	korkeintaan 0,5 %	-2,00 %
Paikallishallintosektori	Alijäämä	korkeintaan 0,5 %	-0,30 %
Sosiaaliturvarahastot			
- Työeläkerahastot	Ylijäämä	noin 1,0 %	0,70 %
- Muut sosiaaliturvarahastot	Rahoitusasema	noin 0,0 %	0,20 %
Julkinen talous	Velka	velkasuhde v. 2019 < v. 2018	61,90 %
EU-säännöt			
Julkinen talous	Alijäämä	3,00 %	-1,40 %
	Velka*	60 %	61,90 %
	Rakenteellisen rahoitusaseman keskipitkän aikavälin tavoite (MTO)**	-0,50 %	-1,30 %

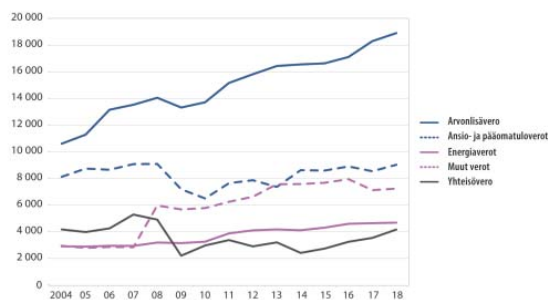
* EU:n velkasäännön tulkinnassa otetaan huomioon myös mm. velan alenemisen nopeus historiassa ja tulevaisuudessa

**Vakaus- ja kasvusopimus velvoittaa EU-jäsenmaat asettamaan julkisen talouden rakenteelliselle alijäämälle keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO). Suomen keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu 0,5 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen. Hallitus tavoittelee keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamista vuonna 2019. Lisätietoa talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 3.

Suomen julkisen talouden tavoitteenasetteluun vaikuttavat myös EU-säännökset, joista merkittävimpänä vakaus- ja kasvusopimus, joka velvoittaa EU:n jäsenvaltioita ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallista velkaantumista.

4 Valtion talousarvioesitys 2018

Kuvio 4. Valtion verotulojen kehitys verolajittain vuosina 2004–2018, milj. euroa

Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan talousarvioesityksen yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (<http://budjetti.vm.fi>). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

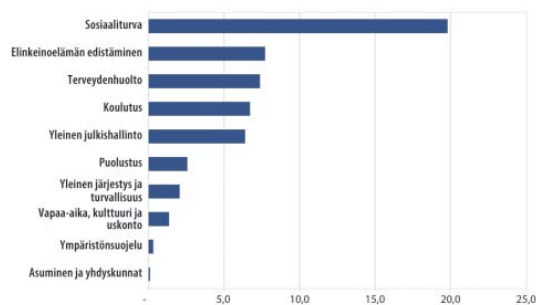
4.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

Tulot

Vuoden 2018 valtion budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 52,7 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 83 % eli 44,0 mrd. euroa. Verokertymän arvioidaan kasvavan 4,4 % vuonna 2018. Kuviossa 4 tarkastellaan pelkästään verotulojen kehitystä vuosina 2004–2018. Kuvio osoittaa, että valtion verotuksen painopistettä on siirretty viime vuosikymmenen aikana enemmän välilliseen verotukseen ja esim. eräitä valmisteveroja ja energiaverotusta on kiristetty useaan otteeseen. Toisaalta perustemuutosten vaikutuksia kertymään on vaimentanut vaahtimattomasti kehittynyt veropohja.

Menot

Määrärahojen, eli valtion menojen, kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Merkittävin osa valtion talousarvioesityksen määrärahoista vuonna 2018 kohdistuu sosiaaliturvaan (36 %). Kuviossa 5 on havainnollistettu käyttöalat, joihin Suomen valtio kohdentaa määrärahoja hallituksen esityksen mukaisesti vuonna 2018.

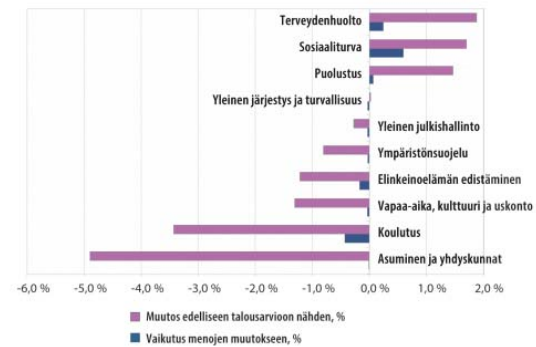

Kuvio 5. Vuoden 2018 talousarvioesityksen määrärahat käyttökohteen mukaisesti (COFOG, mrd. euroa)

Edelliseen talousarvioon verrattuna menot kasvavat noin 0,3 % vuonna 2018. Kuviossa 5 ja 6 esitetyn menoluokituksen mukaan ainoastaan sosiaaliturvaan, puolustuk-

seen ja terveydenhuoltoon kohdennettavat menot lisääntyvät. Työttömyyssidonnaisten menojen alenemisesta huolimatta sosiaaliturvamenukasvat noin 2 %, mikä näkyy kuviossa 6. Kehityksen taustalla on mm. asumistuen laajeneminen, sairausvakuutuslaista johtuvien menojen sekä eläkemenojen kasvun jatkuminen nopeana. Opiskelijoiden siirtyminen yleisen asumistuen piiriin pienentää koulutukseen kohdennettavia menoja ja siirtää niitä tässä tarkastelussa sosiaaliturvaan luettaviin menoihin. Työnantajan sairausvakuutusmaksun alentaminen kilpailukykykypä-kettiin liittyen nostaa valtion maksamia sairausvakuutuslaista aiheutuvia menoja. Terveydenhoitomenukasvua selittää puolestaan maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun sekä toimeenpanoon liittyvien resurssien lisäys, joka on teknisesti tässä luokittelussa määritelty osaksi terveydenhuoltomenoja.

Asumiseen ja yhdyskuntiin liittyvät menot supistuvat voimakkaimmin, noin 5 %. Kuvioissa huomioidaan kuitenkin vain talousarvion menot. Pääosa asuntotuotannon tukemiseen liittyvistä menoista rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta. Lisäksi suorat asumistuet sisältyvät sosiaaliturvan menoihin. Näin ollen talousarviossa asumiseen ja yhdyskuntiin käytettävien menojen osuus kaikista menoista on vain 0,2 %, jolloin vähennyksen kokonaisvaikutus talousarvion menoihin jää vähäiseksi. Merkittävimpiä kokonaismenoja vähentäviä tekijöitä on elinkeinoelämän edistämiseen osoitettujen resurssien väheneminen huolimatta siitä, että liikenneväylien kehittämiseen ja ylläpitoon käytetään edellisvuotista enemmän varoja.

Kuvio 6. Käyttötarkoituksen mukaan jaoteltujen määrärahojen prosentuaalinen muutos ja vaikutus menojen prosentuaaliseen muutokseen

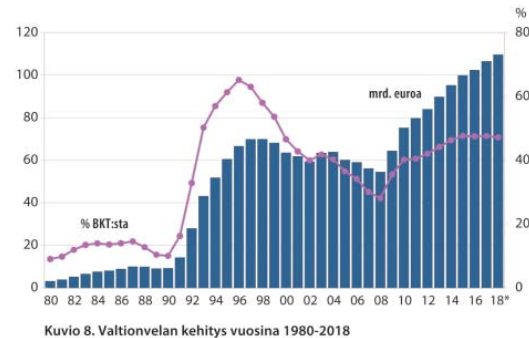
Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrastoon noin 2,0 mrd. euroa vuonna 2018. Suomen maksut kasvavat 85 milj. euroa vuodelle 2017 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,2 mrd. euroa, mikä on 101 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2017 arvioidaan saatavan. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 5. Komission 30.5.2017 antaman EU:n vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaisesti EU:n varoja kohdennetaan muuttoliikkeen ja pakolaisuuteen liittyviin haasteisiin vastaamiseen, EU:n kansalaisten turvallisuustilanteen parantamiseen sekä lisäpanostuksiin strategiaan investointeihin ja kestäväan kasvuun.

Taulukko 5. Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2016–2018, milj. euroa

Valtiontalouden menot	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017	Talousarvio 2018
Budjettitalous			
ALV-maksu	280	285	285
BKTL-maksu	1 309	1 488	1 564
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	129	130	139
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 717	1 903	1 988
Euroopan kehitysrahasto	53	54	54
Yhteensä	1 770	1 957	2 042
Valtiontalouden tulot	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017	Talousarvio 2018
Budjettitalous			
Maataloustuki	538	545	536
Maaseudun kehittäminen	397	310	320
Rakennepoliittinen tuki	137	170	240
Tullien yms. kantopaikkio	39	31	36
Muut tulot	71	22	47
Rahastotalous			
Interventiorahasto	0	0	0
Maatilatalouden kehittämisrahasto	0	0	0
Yhteensä	1 183	1 078	1 179
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut	124	124	144

Velka

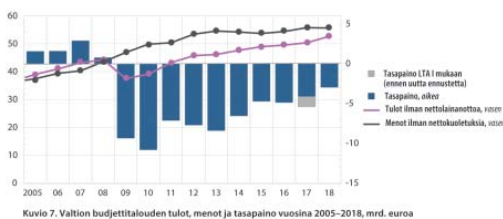
Vuoden 2018 lopussa valtionvelan, ml. rahastotalouden velka, arvioidaan olevan noin 110 mrd. euroa, mikä on noin 47 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuviosta 8 nähdään, että valtion velka on likimain kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Kuvio 8. Valtionvelan kehitys vuosina 1980-2018

Alijäämä

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2018 on noin 3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katsotaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä pienenee verrattuna vuodelle 2017 budjetoituun, huomioiden jo hyväksytty lisätalousarvio. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2018 noin 2,0 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 7.

Kuvio 7. Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino vuosina 2005-2018, mrd. euroa

4.2 Poimintoja talousarvioesityksen 2018 vero- ja määrärahapäätöksistä

VEROPERUSTEMUUTOKSET

Vuonna 2018 hallitus jatkaa työn verotuksen keventämistä palkansaajamaksujen korotusten kompensoimiseksi. Työn verotusta kevennetään 300 miljoonalla eurolla. Lisäksi ansiotulooveroperusteita lievennetään vuonna 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavasti. Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen voimassaoloa jatketaan. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa. Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisen osuuden pienentämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Yleisradioveron rakennetta muutetaan parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti siten, että kaikkein pienituloisimpia vapautetaan verosta.

Alkoholiveroa korotetaan 100 milj. euolla ja lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 milj. euolla.

Tupakkaveron korotuksia jatketaan vuosina 2018–2019 asteittain. Vuonna 2018 tupakkaveroa korotetaan noin 68 milj. euolla. Autoverotusta kevennetään yhteensä noin 182 milj. euolla vuosina 2016–2019. Rataveron poiston ja väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka.

Kunnille kompensoidaan kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen kuntataloutta heikentävää vaikutusta yhteensä 110 milj. euroa.

YLEINEN JULKISHALLINTO

Valtioneuvoston kanslialle ehdotetaan 6,8 milj. euroa vuodelle 2018 EU:n puheenjohtajakaudesta aiheutuviin menoihin. Suomi toimii Euroopan unionin ministerineuvoston puheenjohtajamaana 1.7. – 31.12.2019.

Vuoden 1918 sisällissodan muistovuoden järjestämiseen ja Suomen lipun satavuotisjuhlan (29.5.2018) valmisteluun ja koordinointiin ehdotetaan 0,6 milj. euroa. Näiden valmistelussa ja toteutuksessa hyödynnetään Suomi 100 -hanketta.

Talous- ja velkaneuvonnan sähköisten palvelukanavien kehittämiseen ehdotetaan 1 milj. euroa vuodelle 2018.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun ehdotetaan 181 milj. euron määrärahaa maakuntien hallinnon käynnistämiseen, palvelukeskusten perustamiseen ja ICT-muutostukseen. Soten valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin ehdotetaan 100 milj. euron määräraha vuodelle 2018. Lisätietoja kohdassa 4.3.2.

Vaalimenoihin ehdotetaan 15,9 milj. euron lisäystä lokakuussa 2018 järjestettäviin maakuntavaaleihin varautumiseksi.

PUOLUSTUS

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 50 milj. euron lisäystä turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämään valmiuden parantamiseen ja 2 milj. euroa sopimussotilaiden palkkaamiseen.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan ehdotetaan 8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu etenkin Irakin koulutusoperaation jatkumisesta.

YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALISUUS

Poliisin määrärahoihin ehdotetaan noin 44 milj. euron lisäystä mm. toiminnan turvaamiseen, kaluston ja varusteiden lisäämiseen, operatiiviseen suorituskyvyn ja kyberrikostorjunnan toimintakyvyn parantamiseen sekä ennalta ehkäisevään työhön terrorismin torjunnassa.

Suojelupoliisille ehdotetaan 6 milj. euron lisäystä suorituskyvyn tehostamiseen uusien

uhkien ja toimintaympäristön muutosten johdosta.

Rajavartiolaitoksen määrärahoihin ehdotetaan noin 11 milj. euron lisäystä mm. sisäisen turvallisuuden parantamiseen, kalustehankintoihin sekä ulkorajoilla tehtäviin tarkastuksiin mm. Helsinki-Vantaan ulkorajaliikenteen kasvun johdosta.

Hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisäämiseksi ehdotetaan Pelastusopistolle noin 0,3 milj. euroa lisämäärärahaa.

Turvapaikkavalitusten nopeampaan käsittelyyn ja turvapaikkavalitusten käsittelyjonojen purkamiseen ehdotetaan lisättäväksi korkeimmalle hallinto-oikeudelle 1,49 milj. euroa ja muille tuomioistuimille 2,2 milj. euroa. Turvapaikanhakijoiden oikeusapuun ehdotetaan myönnettäväksi lisärahoitusta noin 0,5 miljoonaa euroa.

Syyttäjälaitoksen toimintamahdollisuuksien parantamiseen terrorististen rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi ehdotetaan 0,4 milj. euron lisäystä.

Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan noin 0,4 milj. euron lisäystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisyyn vankiloissa.

ELINKEINOELÄMÄÄN LIITTYVÄT ASIAT

Työttömyysturvan aktiivimallin toimeenpääntöön ehdotetaan 25 milj. euron määrärahalisäystä työvoimapalveluihin.

Nuorisotakuuseen liittyvän Ohjaamo-toiminnan vakainaistamiseen ehdotetaan 5 milj. euron lisäystä sekä 3 milj. euroa nuorten psykososiaalisen tukipalvelun rakentamiseen Ohjaamoiden yhteyteen.

Vuoden 2018 alussa aloittava Business Finland kokoaa saman katon alle nykyiset Teke-sin ja Finpron innovaatorahoitukseen, vieniin, investointeihin sekä matkailun edistämiseen liittyvät palvelut.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomittamiseen ehdotetaan 35 milj. euroa. Määräraha on tarkoitettu käyttämään hallituksen kärkihankkeen mukaiseen Kasvurahastojen Rahasto III:n perustamiseen, joka tekee markkinaehtoisia sijoituksia suomalaisiin kasvuyrityksiin sijoitettaviin pääomasijoitusrahastoihin.

Energiatuen valtuuteen ehdotetaan 20 milj. euron lisäystä. Uusiutuvan energian tuotantotukeen varatut määrärahat kasvavat 40,7 milj. euroa. Kivihiilen energiakäytön kieltämistä koskeva hallituksen esitys valmistellaan vuonna 2018. Kiertotalouden investointeihin, kasvukekosysteemien kehittämiseen ja innovatiivisten hankintojen edistämiseen ehdotetaan yhteensä 7 milj. euron määrärahalisäystä.

Alueellisen kuljetustuen maksamiseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Autokannan uudistamiseen ja vähäpäästöisen liikenteen edistämiseen ehdotetaan 8 milj. euroa romutuspalkkio-ohjelman jatkamiseen. Lisäksi täyssähköautojen hankintaan sekä kaasu- ja flexfuel-autojen konvertointiin

ehdotetaan 6 milj. euron lisätukea vuosittain. Myös lataus- ja jakeluverkon rakentamista, taajamalogistiikan sähköistämistä sekä kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen kehittämistä tuetaan.

Maaseudun kehittämisen määrärahojen ehdotetaan kasvavan 41 milj. eurolla johtuen lähinnä maaseutuohjelman toimeenpanon etenemisestä sekä korkotukimenoihin varatun määrärahan kasvusta.

Matkailu 4.0 -kärkihankkeen toimeenpanoon ehdotetaan kaikkiaan 8 milj. euroa lisärahoitusta, jota on tarkoitus kohdentaa matkailumarkkinointiin, matkailuyritysten digiosaamisen parantamiseen ja tarjonnan ympärivuotisuuden kehittämiseen.

Uusia väylähankkeita ovat Kehä I Laajalahden kohta, Vuosaaren ja Kokkolan meriväylät sekä Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt, joihin ehdotetaan varattavaksi määrärahaa yhteensä noin 25 milj. euroa vuodelle 2018.

YMPÄRISTÖNSUOJELU

Vanhojen metsien suojeluun (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO) ehdotetaan 8 milj. euron lisämäärärahaa.

Puurakentamista edistetään 2 milj. eurolla.

Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen (kalatiet) ehdotetaan 0,85 milj. euron lisäystä.

KOULUTUS

Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan 70 milj. eurolla 1.1.2018 alkaen. Lisäksi vuosina 2018–2019 käynnistetään kokeilu viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta,

mihin ehdotetaan 5 milj. euroa.

Peruskoulun tasa-arvon vahvistamiseen ehdotetaan 25 milj. euron lisämäärärahaa. Luonnontieteiden ja matematiikan opetuksen vahvistamiseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon ehdotetaan 15 milj. euron lisärahoitusta. Lisäksi ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään 1000 opiskelijavuodella nuorisotyöttömyyden helpottamiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi, mihin ehdotetaan 9,4 milj. euron lisämäärärahaa.

Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017.

Opintotukeen lisätään huoltajakorotus alle 18-vuotiasta lasta huoltavalle opiskelijalle, mistä aiheutuu 10 milj. euron lisämääräraha-tarve.

SOSIAALITURVA ml. työeläkkeet

Valtion maksamiin työeläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 117 milj. euron lisäystä johtuen eläkemenojen volyymikasvusta ja indeksitarkistuksista.

Työttömyysturvamenojen odotetaan alenevan 168 milj. eurolla johtuen mm. työttömyysasteen ennustetusta laskusta. Työttö-

myysturvan aktiivimallin odotetaan alentavan työttömyysturvamenoja 9,5 milj. eurola vuonna 2018. Toisaalta työttömyysturvalakia on tarkoitus muuttaa siten, että työttömyysturvan käyttö yritystoiminnan aloittamiseen mahdollistetaan. Lisäksi helpotetaan lyhytkestoista omaehtoista opiskelua työttömyysturvalla. Näihin ehdotetaan 10 milj. ja 3,5 milj. euron lisämäärärahaa.

Palkkatukeen ehdotetaan reilun 14 milj. euron lisäystä vuodelle 2018. Lisäksi nuoria ohjataan TE-toimistoista yksityisten palvelujen piiriin, ja palveluntuottajille maksetaan tuloksesta eli nuorten etenemisestä koulutukseen tai työhön. Tulosperustaisen hankinnan tavoite asetetaan 10 000 alle 30-vuotiaaseen nuoreen, minkä kustannusarvio on 15 milj. euroa.

Vähimmäismääräisten etuuskien eli sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan, kuntoutusrahan ja erityishoitorahan korottamiseen ehdotetaan 8 milj. euroa vuositasolla.

Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostamiseen ehdotetaan 9,5 milj. euroa. Äitiysavustuksen korottamiseen ehdotetaan puolestaan noin 1,7 milj. euroa.

Asumistuessa on huomioitu asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin vuokraindexin sijasta. Lisäksi enimmäisasumismenot jäädytetään ja otetaan käyttöön osa-asunnon normi. Uudistukset vähentävät asumistukimenoja ensi vuonna yhteensä 28 milj. eurola. Samaan aikaan perustoimeentulotukimenoit lisäntyvät 11,6 milj. eurolla.

Takuueläkkeen korotukseen ehdotetaan 18 milj. euroa ja eläkettä saavan hoitotuen perustuen korottamiseen 10 milj. euroa vuonna 2018.

Turvakotipaikkojen saatavuuden turvaamiseen ehdotetaan 4,0 milj. euron määrärahalis-

säystä.

Vuonna 2018 ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi valtion korvaus kunnille maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin. Tarkoitukseen ehdotetaan varattavaksi noin 5,3 milj. euron määräraha.

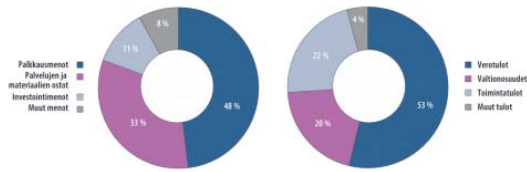
Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisemiseen kohdennetaan 1 milj. euroa.

4.3 Kuntatalous ja maakuntauudistus

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtion-apujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Kuntien menoihin valtio ei voi vaikuttaa suoraan, vaan ne aiheutuvat eduskunnan säätämien lakien ja kuntien omien päätösten perusteella. Kuntatalouden tilaa ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 7.

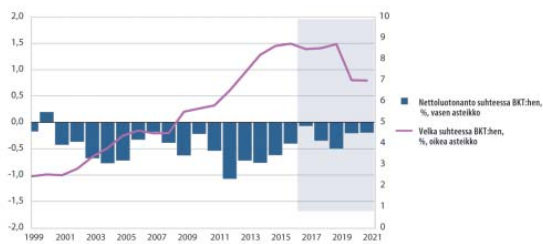
4.3.1 Kuntalouden tulot, menot ja rahoitusasema

Vuonna 2018 kuntien ennakoitaan saavan 53 % tuloistaan verotuloina, 22 % toimintatuloina, 20 % valtionosuuksina ja 4 % muina tuloina. Kuntien menoista 48 % arvioidaan kohdistuvan palkkamenoihin, 33 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 11 % investointimenoihin ja 8 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 9.

Kuvio 9. Kuntien tulojen ja menojen jakauma vuonna 2018, %

Hallituksen kuntataloudelle asettaman rahoitusasematavoitteen mukaan kansantalouden tilinpidon mukainen paikallishallinnon nettoluotonanto saa olla vuonna 2019 korkeintaan -0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuoteseen. Tämä ollaan nykyennusteiden valossa saavuttamassa vuonna 2019. Vuonna 2018 paikallishallintosektorin alijäämän arvioidaan olevan -0,3 % suhteessa kokonaistuotantoon ja velan 8,4 %. Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 10 ja niistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön Taloudellisen katsauksen luvussa 2.4.

Lähde: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö
Kuvio 10. Paikallishallintosektorin nettoluotonannon ja velan suhde BKT:hen, %

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on noin 129 milj. euroa kuntataloutta heikentävä vuonna 2018. Heikentävä vaikutus johtuu ennen kaikkea lakisääteisestä valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Vaikutuk-

set välittyvät kuntiin eduskunnan päättämällä kuntien tehtävien, toiminnan ja rahoituksen muutoksina. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus ja erikoissairaanhoidon keskittäminen. Valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntiin on eritelty tarkemmin valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 7.3 ja kuntatalousohjelman luvussa 4.2.

4.3.2 Sote- ja maakuntauudistus

Vuonna 2018 valmistellaan sote- ja maakuntauudistusta tavoitteena maakuntien perustaminen 1.6.2018 alkaen, jolloin maakuntien väliaikaishallinto aloittaa toimintansa. Ensimmäiset maakuntavaltuustojen vaalit järjestetään lokakuussa 2018 ja maakuntavaltuustot aloittavat toimintansa viimeistään tammikuussa 2019. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen sekä vastuumuiden hallinnonalojen tehtävien hoitamisesta siirtyvät maakuntien vastuulle vuodesta 2020 alkaen.

Uudistuksen toimeenpanon valmisteluun varataan valtion budjettirahoitusta noin 181 milj. euroa vuonna 2018. Rahoituksella katetaan uudistuksen esivalmistelun ja väliaikaishallinnon kustannukset, suunnitellaan ja toteutetaan valtakunnallisia tietojärjestelmäratkaisuja sekä perustetaan maakuntien yhteisiä palvelukeskuksia. Rahoituksella toteutetaan alueellista ja valtakunnallista muutosjohtamista sekä uudistuksen edellyttämä toimeenpanon valmistelu myös valtioneuvostossa.

5 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion talousarvioesitystä vuodelle 2018.

Hallituksen keskeisinä tavoitteina on kuroa umpeen julkisen talouden kestävyysvajetta ja nostaa työllisyysastetta. Tavoitteena on lopettaa velaksi eläminen vuonna 2021. Hallitusohjelmaan sisältyy erilaisia sopeuttamistoimia. Verotuksen painopistettä on hallituskaudella siirretty työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.

Talouden ennustetaan kasvavan vuonna 2018. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan ja työllisyysasteen nousevan. Työllisyystilanne kohenee kuitenkin maltillisesti ja väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä merkittävä kestävyysvaje eli epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Vuoden 2018 talousarvioesitys ylittää 55,7 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan noin 3 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 110 mrd. euroon.

Vuoden 2018 talousarvioesitykseen sisältyy panostuksia mm. työllisyyden tukemiseen, sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun, terveydenhuollon valinnanvapauspilotteihin, poliisitoimeen ja puolustukseen sekä elinkeinoelämän edistämiseen. Työttömyysturvameinojen odotetaan vähenevän työllisyystilanteen kohenemisen johdosta.

Vuoden 2018 talousarvioesitys tullaan päivittämään myös www.tutkibudjettia.fi-sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

6 Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Hannu Mäkinen,
puh. 02955 30330
Apulaisbudjettipäällikkö Juha Majanen,
puh. 02955 30247

Valtiovarainministeriö

¹Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
Telefaksi 09 160 33123
vm.fi

Budjettikatsaus 2018 – Syyskuu 2017

Valtiovarainministeriön julkaisuja 33a/2017
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-251-888-0 (zine)

¹<http://vm.fi/etusivu/>

7 Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus julkaistaan mobiililaitteilla luettavana Mobile Zine HTML5-verkkójulkaisuna. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit helposti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkójulkaisusta. Lähetä terveisesi julkaisutuotanto@vnk.fi.